

Mr.sc. Dunja Šarić

Baštinjene vrijednosti tradicijske kulture kumrovečkog kraja - doprinos Muzeja „Staro selo“

Mr.sc. Dunja Šarić, prof., Muzeji Hrvatskog zagorja - Muzej "Staro selo" Kumrovec, E-pošta:
dunja_saric@post.t-com.hr

Sažetak

Blizina Klanjca, nekad trgovišta, zatim upravnog i obrtničkog središta, u mnogome je uvjetovala gospodarski, kulturni i socijalni razvoj naselja Kumrovec.

Intencija obnove stare jezgre naselja Kumrovec potkraj sedamdesetih godina 20. stoljeća, danas Muzeja "Staro selo" Kumrovec, akcentirana je očuvanjem, zaštitom i muzejskom prezentacijom materijalne i nematerijalne kulture baštine Hrvatskoga zagorja, posebice Sutlanskog kraja. Valjalo je postići izvomu, originalnu strukturu ruralnog naselja s prijelaza 19. u 20. stoljeće te zadovoljiti niz relevantnih kriterija koji će muzeju dati prepoznatljivost, osobitost, kultumu i prirodnu vrednotu. Zahtjevnim studijama, projektima, programima i muzeološkim scenarijima, pomno je razrađen model očuvanja tradicijske kulture i prirodne baštine.

Posebnosti koje Muzeju daju specifičnu komponentu očituju se obnovom objekata in situ, etnografskim i povijesnim tematskim postavima stalnog karaktera, intervencijom modernih stambenih prizemnica arhitektonski prilagođenih zagorskom podneblju u prostor Muzeja, bez narušavanja izvornosti sačuvanog ruralnog ambijentalnog prostora, kao i neograđenom muzejskom cjelinom. Promišljanjem muzejske koncepcije, definiran je jedinstveni muzej na otvorenome in situ sa četrdesetak obnovljenih objekata tradicijskog graditeljskog naslijeđa, razrađenim demonstracijama i



prezentacijama starih obrtničkih i rukotvornih vještina i edukativno-pedagoškim tematskim radionicama.

Kompatibilnost kulturne, konzervatorsko-arhitektonske i hortikulture djelatnosti te turističke i komercijalne ponude muzeja, opravdana je uspješnom suradnjom s državnim, županijskim i lokalnim upravama i domicilnim stanovništvom.

Nakon šezdeset godina nadogradnje i transformacija, Muzej "Staro selo" izrastao je u profilirani muzej na otvorenome, s naglašenom kulturološkom komponentom etno-muzeja na otvorenome, u kojem su stvorene sve predispozicije za nesmetani stručni i znanstveni rad.

Ključne riječi: tradicija, baština, autentičnost, autohtonost, restauracija, revitalizacija

Uvod

Ranih četrdesetih godina 20. stoljeća, brojni pojedinci, nerijetko organizirani u grupe, dolazili su u Kumrovec iz svih krajeva nekadašnje države običi kuću u kojoj je rođen Josip Broz Tito. Dotada mirno mjesto, smješteno uz srednji tok rijeke Sutle, okruženo zagorskim brežuljcima i nižim štajerskim gorama, živjelo je svoju svakodnevicu. Uglavnom poljodjelci, majstor kovačkog obrta i pokoji priučeni zidar i tesar ili stolar, trgovinu i administrativne poslove obavljali su u 7 km udaljenom mjestu Klanjec, kotarskom upravnom središtu s bogatom sajmenom tradicijom. U 19. stoljeću Klanjec je doživio najveći zamah u razvoju naseljavanjem brojnih obrtnika, društvenih i kulturnih zaposlenika koji su mijenjali vizuru mjesta gradnjom zidanih kuća, a urbanim navikama utjecali su na svijest ustaljenog načina života seoskog življa.¹ Takve okolnosti ubrzo su se odrazile na uobičajen način života Kumrovčana i stanovnika okolnih sela, posebice u graditeljstvu, opremanju stambenih prostora građanskim mobilijarom, kao i postepenim napuštanjem tradicijske nošnje u svakodnevnom odijevanju.

Učestali dolasci posjetilaca ubrzo su motivirali stručnjake na uređenje rodne kuće u muzej i spomeničke zaštite staroga naselja Kumrovec. Urbanističkom institutu NR Hrvatske povjerena je izrada opširnog plana prostora od Zelenjaka do Razvora, a direktorica Etnografskog muzeja u tu je svrhu napisala studiju o naselju Kumrovec. Uređuje se rodna kuća dovođenjem interijera u prvobitno stanje, tek neznatno izmijenjeno manjim pregradnjama na tavanu, uslijed stoljetnog življenja niza generacija. Intenzivno se uređuje dvorište kuće i okolica. Osnivanjem Memorijalnog muzeja "Maršal Tito" s upravom u Etnografskom muzeju u Zagrebu, kuća je otvorena za posjetitelje 1952. godine. Na temelju

¹ Krpan, M. (23.3.2011.), Klanjec-grad višestoljetne povijesti i kulture. <http://klanjec.hr/povijest>

iscrpnih studija, elaborata, programa i projekata, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture NR Hrvatske upisao je „Staro selo“ 1969. godine kao zaštićenu ruralnu cjelinu u Registar spomenika kulture.²

Donošenjem Provedbeno-urbanističkog plana Kumrovca 1979. godine i Programa uređenja, asanacije i revitalizacije „Starog sela“ 1980. godine, zacrtani su relevantni kriteriji obnove, kao što su: vjerodostojnost sela s prijelaza iz 19. u 20. stoljeće, očuvanje etnografske, povijesne, graditeljske i krajobrazne karakteristike, očuvanje etnografskih i povijesnih vrednota te zadržavanje domicilnog stanovništva gdje je to moguće. Iz drugog ambijenta nije smio biti preseljen niti jedan objekt, već je postojeće trebalo obnoviti na istome mjestu.

Počeci rekonstrukcije, restauracije i revitalizacije

Prve izložbe, povijesna i etnografska, uređene su 1952. godine u rodnoj kući Josipa Broza. U desnom dijelu uređen je kućni ambijent Titovih roditelja, a u lijevom s biografskom postavom, obitavali su rođaci u bliskom srodstvu. Etnografski postav opremljen je pokućstvom i ostalim kućnim inventarom u istom rasporedu kakav je zatečen 50-ih godina prošloga stoljeća. Uz manje nadopune, postav je do danas ostao nepromijenjen. Biografski postav uređen je istovremeno kada i etnografski, a tijekom vremena doživio je nekoliko promjena. Danas čeka novu osuvremenjenu prezentaciju povijesne vokacije.

Nakon uređenja rodne kuće, 1977./1978. godine restaurirane su dvije drvene prizemne kuće i pripadajuća staja, bez unošenja muzejskih sadržaja u interijere.³ Godinu dana potom započeli su najveći zahvati na vraćanju stare jezgre naselja Kumrovec u prijašnje stanje. Izvođeni su od 1979. do 1986. godine, a okupili su interdisciplinarnu ekipu stručnjaka koja je slijedila propisane bitne odrednice, uz poneka tolerantna odstupanja. Trebalo je što hitnije od vlasnika otkupiti stambene i gospodarske objekte, obnoviti ih na istome mjestu te u što većoj mjeri sačuvati izvornost ruralnog ambijentalnog prostora. Devastirane trošne kuće u kojima stanovništvo nije bilo voljno živjeti pod određenim muzeološkim uvjetima, otkupljene su za muzejske potrebe. Nekoliko domicilnih obitelji nastavilo je živjeti unutar Muzeja u starim, ali održanim kućama, a za tri obitelji sagrađene su nove zidane prizemnice na istim okućnicama, arhitektonski prilagođene autentičnoj graditeljskoj formi. Interpolirane kuće ne remete tradicijski slijed sačuvanog izvornog ruralnog ambijentalnog prostora. Stare štale i prateći gospodarski objekti ostavljeni su vlasnicima na brigu i korištenje.

² Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture NR Hrvatske. (1969.) Rješenje br. 02-76/76-69., Zagreb

³ U to je vrijeme Muzej „Staro selo“ Kumrovec bio je pod upravom Etnografskog muzeja u Zagrebu

Istovremeno su otklanjani ishitreni zahvati iz ranih 50-ih godina 20. stoljeća, kada su narušeni osnovni konzervatorski principi obnove podizanjem, proširivanjem i asfaltiranjem stare kumrovečke ceste, rušenjem drvenih mostića kojima je odvajkada bio nadsvođen potok Škrnik, a dio potoka usred sela prekriven betonskom oplatom. Sagrađene su nove kuće, visoke katnice neprimjerene zagorskome podneblju, na mjestima dviju od istrošenost porušenih tradicijskih drvenih kuća. Izvornost seoske sredine osiromašena je rušenjem nekoliko dotrajalih objekata, vrijednih primjeraka autohtone graditeljske baštine.

Od 1979. godine, cijelo selo bilo je pretvoreno u veliko gradilište. Usporedo s građevinskim, restauratorskim i hortikulturnim radovima, trebalo je stručno obraditi etnografske teme, obavljati istraživanja i otkup predmeta na terenu te scenarijima osmisliti stalne tematske postavke u interijerima netom obnovljenih objekata. Etnolozi su u početku u slijedili postavke već ranije razrađenoga Prijedloga za postavu i uređenje etno-muzeja Kumrovec, no u tom su poslu nužne bile i permanentne konzultacije s muzealcima, arhitektima, pejzažnim stručnjacima i izvođačima radova.⁴

Primarno je bilo vratiti cestu u prvobitno stanje, originalni zemljani sloj zamijenjen je oblogom od granitnih kocaka, prosudbom stručnjaka najpogodnijim alternativnim materijalom. Izvedena je regulacija potoka, na stara mjesta postavljeni su drveni mostići, obnavljani su voćnjaci autohtonim sortama, vrtovi starinskim povrtlarskim kulturama, a okoliš raznolikim starinskim raslinjem. Okućnice i vrtovi ograđeni su drvenim i pletenim ogradama.



Sl. 1. Obnova potoka Škrnik (Izvor: Fototeka MSS)

⁴ Gušić, Marijana; "Program uređenja 'Starog sela' Kumrovec", Zagreb, 1973.

Strogo slijedeći autentične graditeljske kriterije, rekonstruirane su stambene zgrade; drvene prizemnice, *hiže mazanke*, katne i prizemne kamene kuće, zidanice. Posebnošću arhitektonskog izražaja ističu se tri manje katnice *komorice*, građene u tradicijskoj maniri katnih gospodarskih objekata s prizemnim kamenim dijelom i katom od drvene građe. Prekrivene su biber crijepom koji početkom 20. stoljeća sve više, uz utoreni cementni crijep, zamjenjuje slamnati, *šopnati* pokrov. Staje, *štale*, *štagljevi* i prateći gospodarski objekti, spremišta za kukuruz, *kuružari*, svinjci, kočaki i bunari, u obnovi su vraćeni na svoja stara mjesta. Tamo gdje je bila potrebna potpuna rekonstrukcija, ona se izvodila na temelju opširnih ekspertiza, na istome mjestu, na starim temeljima.

Drvene prizemnice, *hiže mazanke* pravokutnog tlocrta, od давnine su građene istom tehnikom i materijalom. Plitki temelji od kamena lomljenjaka ostaje vidljiv nakon podizanja zidova od hrastovih greda, planjki i tesanih dasaka. Najjača temeljna greda, *pocek*, polagala se dužinom kuće, a na nju su slagane istesane grede, najčešće u kutovima sastavljene na usjek, tzv. *hrvaški vugel*. Podrazumijevao je slaganje brvana i mosnica tako da glave greda presežu preko ugla kuće.



Sl. 2. Sl. 3. "Hrvaški vugel" i "Nemški vugel" (Izvor: Fototeka MSS)

U tradicijskoj gradnji ovoga kraja često je korišten i noviji *nemški vogel*, gdje su glavne grede na uglovima ravno prirezane i izjednačene s licem zidne stijene.

Zidne stijene sastavljene od vodoravnih greda na nekoliko su mjesta bile učvršćene uspravnim gredicama, *klešnicama*. Običaj je bio da vanjski zidovi budu premazani smjesom bijele ili sive ilovače, pljeve i balege, kao vezivnim materijalom, a unutrašnji zidovi smjesom ilovače i pljeve. Na osušeni namaz su žene nanosile vapneno mlijeko, modru ili zelenu galicu. Podove su izrađivali muški članovi obitelji miješanjem ilovače i pljeve, te udarcima drvenog malja, *štamfera*, gladili u čvrstu homogenu masu. Ljeti kada se zemljani pod rasušio, žene bi ga obnavljale novim slojem ilovače i pljeve. U većini kuća podovi su prekriti obojanom betonskom oplatom podesnijom muzejskoj namjeni.



Sl. 4. Gradnja zidnih stijena "hiže mazanke" (Izvor: Fototeka MSS)

Spomenuti vidljivi temelj od kamena lomljenjaka, *coklin* spajan vapnom, žene su bojile u crno, miješanjem čađe, *saje*, s gašenim vapnom.

Istim postupkom premazivale su kuće *zidanice* s naglašenim *coklinom* u crnoj ili sivoj boji, što je ovisilo o omjeru čađe i vapna. *Zidanice* su gradili seljani višeg ekonomskog statusa (kovači, trgovci, zidari i tesari), tako da su u predsoblje i kuhinju stavljali zemljane podove, dok su podove u sobama oblagali vodoravno slaganim istesanim hrastovim daskama. Nekoliko primjera većih zidanih zadružnih kuća s krovovima izvedenima tehnikom na stolac, ukazuju na utjecaj i primjenu urbanog graditeljstva u ruralnom ambijentu.



Sl. 5. Drvena prizemnica, "hiža mazanka" (Izvor: Fototeka MSS)



Sl. 6. Zidana katnica s pripadajućom stajom, "zidanica" i "štagalj" (Izvor: Fototeka MSS)

Poštujući izvornost, interijeri su obnavljani uvriježenim rasporedom pregradnje prostorija, istovjetnim u drvenim i zidanim kućama, osim nekoliko primjeraka izvedenih bez pregradnih zidova. Takve intervencije nisu uzrokovale devastaciju objekata, a bile su namijenjene fleksibilnijem izlaganju prezentirane muzejske građe.

Dvokrilnim hrastovim vratima, u svakoj se tradicijskoj kući ulazilo u skućeno predsoblje, *lojpu*, iz koje dvoja vrata u dijagonali vode u jednu veću i drugu nešto manju sobu, *glavnu hižu* i *hižu*.⁵ U istoj osi s ulazom u kuću je kuhinja, kuhja, sa izlazom u okomici s ulaznim vratima u voćnjak, *trnac*.

Velika pozornost u rekonstrukciji posvećivala se obnovi krovišta i pokrova, vraćanjem originalnog a iz vremena gradnje svakom objektu. Lesonitni i plastični nadomjesci aneksirani tijekom vremena na istrošena mjesta nekih krovova, zamijenjeni su originalnim slamom, utorenim cementnim crijepom ili biber crijepom.

Utjecaj klimatskih promjena, naročito hladnih sjevernih strujanja i oštih zima, uvjetovali su gradnju dvostrešnih krovova. Uobičajena je bila krovišna konstrukcija na škare, kakvu je znao podići svaki domaćin uz pomoć rodbine i susjeda, zbog jednostavnosti izvedbe. Kod ovakvoga krovišta, kose grede polagane su na vezivnu nosivu gredu, a svojim krajevima, rogovima na sljemenu krova, sastavljane su pod pravim kutom. Usporedo s roženicama postavljane su manje grede ukrštene na sljemenu gdje nose gredu sljemenjaču, a s njom i čitavo krovište. Na roženice su vodoravno polagane neobrađene letve ili prutovi, *preklje* spojene gužvom od *škrbotija*. Donji rogovi *roženica* prelaze veznu gredu te tako čine širu strehu, koja vrata štiti od vjetrova i kiše. Kod gradnje krova na zabatnim stranama, polagali su gredu *svislenjak* nad kojom se ugrađuje suvislo, odnosno trokut od koso položenih dasaka na poluskošenom krovu. Konstrukcija na škare ne podnosi teži pokrov, poput biber crijepa i utorenog cementnog crijepa, stoga su krovišta bila prekrita pokrovom od ražene i pšenične slame, *šopom*. Raženom slamom pokrivane su nadstrešnice, okapnice i sljeme krova, dok je ostala krovna površina bila prekrivena pšeničnom slamom.



Sl. 7. Slaganje krova prekrivenoga slamom (Izvor: Fototeka MSS)

⁵ Izričaji kuća i soba u lokalnom govoru obuhvaćeni su istoznačnicom *hiža*

U drugoj polovici 19. stoljeća dolazi do ekspanzije urbanih utjecaja u ruralnom graditeljstvu, podizanjem zidanih kuća kamenom lomljenjakom, ožbukanim fasadama i krovštima konstruiranima tehnikom na stolac, prekrivenima biber crijepom. Izrada takvih krovova iziskivala je rad profesionalnih majstora, cimermana, koji su cijelu konstrukciju sastavljali na tlu ispred kuće te je u dijelovima slagali na veznu gredu. Između koso položenih roženica, okomito sa svake strane ugradili bi stup podroženice na koji su vodoravno polagali poprečnu gredu. Ovakvo polaganje greda vizualno podsjeća na stolac, a takva su krovština u pravilu bila prekrivena crijepom.

Neizostavni dio ruralnog graditeljstva svake zagorske okučnice, *dvornog mesta*, bili su *štale*, *štagljevi*, u tradiciji ovoga kraja većinom građeni kao katnice, preuzeti iz pučkog graditeljstva susjednog istočnoalpskog areala. Dimenzijama znatno nadmašuju stambene kuće, a gradili su ih veće zadružne obitelji. U prizemnom dijelu zidane su kamenom, a na katu drvenom građom. Iz nadsvođenog prostora u razizemlju, *kolnice*, ulaz je u ostavu, dok je staja za blago, *štala* kod većine *štagljeva*, bila smještena na bočnoj strani. Drvenim stubama uspinje se u na *gornju kolnicu* iz koje se ulazi u tri prostorije: žitnicu, *hajkar* gdje su domaćini spremali uzgojene vrste žitarica, prostoriju mlaćenje žita, u lokalnom govoru zvanu pod te u sjenik, *senik*, u kojem su spremali žito.

Prizemni autohtoni tip staja s plitkim kamenim temeljem, posjedovale su manje zadruge ili inokosne obitelji slabijeg imovinskog statusa. Iz *kolnice* se ulazilo u staju i ostavu, *zidanicu*, a šire drveno stepenište vodilo je na otvoreno potkrovlje bez pregradnih zidova gdje su domaćini mlatili žito i pohranjivali sijeno. Dvostrešni krovovi gospodarskih objekata prekriti su slamom ili biber crijepom.

Programom stručno- znanstvene orijentacije muzeja, neosporno je bilo sačuvati i njegovati prirodnu tradicijsku hortikulturu, baštinjenu stoljetnom tradicijom sadnje i uzgoja povrtnarskih i ukrasnih nasada. Zauzimanjem pejzašnih arhitekata i ostalih hortikulturnih stručnjaka, slikoviti eksterijeri obogaćeni su ograđenim vrtovima i voćnjacima i šljivicima, *trnacima*, kakvi su nekada krasili svaku okučnicu zadružnog posjeda. Uzgojem čistih, pesticidima nezagađenih kultura ispravnim cijepljenjem voćaka i odabranih starinskih biljaka, muzej je dostojan prezentant njegovanja ekološke interpretacije.

Staze koje vode do izložbenih objekata mjestimice su spojene drvenim mostićima nad potokom Šknikom. Posute su neizvornim materijalom, šljunkom, radi bolje prohodnosti posjetitelja i estetske namjene, a vizualno ne odudaraju od zadane forme rekonstrukcije, restauracije i revitalizacije staroga naselja.

Promišljenom muzejskom koncepcijom, interijeri su intenzivno uređivani od 1980. godine slijedom dovršenja pojedinog objekta. Etnologinjama nije bila nakana urediti izložbe identičnim slijedom kućnih navika Kumrovčana na prijelazu stoljeća, već sistematizirati najosnovnije običajne tradicije i djelatnosti seoske baštinjene kulture sutlanske regije i ruralnih naselja Hrvatskog zagorja.

U pitoresknim *hižicama* i *štagljevima* danas je posjetiteljima omogućen razgled 25 permanentnih izložbi uz uživljanje u nametnutu nostalgiju davnih vremena. Uz povijesni i etnografski postav u rodnoj kući Josipa Broza, u muzeju je moguće razgledati sljedeće ekspozicije stalnoga karaktera: *Kovačnica obitelji Broz, Kovački obrt, Način života i stanovanja kovačke obitelji, Kolarstvo, Od konoplje i lana do platna, Zagorska svadba, Život mladog bračnog para, Od zrna do pogače, Licitari- medicarski i svjećarski obrt, Izrada pučkih svirala i drvenih dječjih igračkaka, Život u komoricama, Lončarstvo, Život zadružne obitelji, Kolarstvo, Košaraštvo, Vatrogasci-čuvari naslijeđa* i tek otvoreni postav *Niža pučka kumrovečka škola* te sadržajno izmijenjen, a u nekim segmentima i proširen dosadašnji postav, *Stara škola*.

Slijedeći suvremene muzeološke tendencije, u muzeju je proteklih desetljeća dobro razrađen model organizacije interaktivnih sadržaja s pedagoškim pristupom, kojima nastoji sačuvati, njegovati i prenijeti na mlade naraštaje spoznaju održivosti i kontinuiteta tradicijskog identiteta kao sastavnog dijela baštinjene tradicije sutlanskog kraja i zagorske regije.



Sl. 8 Prezentacija tradicijskog lončarstva. (Izvor: Fototeka MSS)

Dugogodišnjom suradnjom s majstorima obrtničkih vještina zagorskoga kraja, uspješno je organizirana revitalizacija starih obrta, demonstracijama majstora namijenjenih svim uzrastima, posebice djeci i školarcima, kao i organiziranim tečajevima za đake strukovnih škola. Posjetiteljima, posebice djeci, omogućeno je sudjelovanje u nekim fazama rada s majstorom kovačem, lončarom, samoukim izrađivačem pučkih svirala, tkaljom i veziljom ili kožarom, u samim postavima ili na prostoru ispred istoimenog objekta.

Muzejsko-pedagoškim radionicama nematerijalne kulturne baštine, organiziranima u suradnji s osnovnim školama i vrtićima, djeci je omogućeno razvijanje motorike i individualne svijesti aktivnim radom kod pečenja kruha, izrade božićnog nakita, bojanja i ukrašavanja pisanica i izrade cvijeća od kreppapira.

Rekonstruiranim inscenacijama inserata običajne kulture, kao što su ophodi selom na Jurjevo i tradicijska zagorska svadba, organiziranima s lokalnim općinskim upravama, kulturno-umjetničkim društvima i domaćim stanovništvom, Kumrovec je izrastao u dobro posjećeno kulturno i turističko odredište.

Kontinuirana sadržajna nadogradnja muzeja evidentna je u interakciji s domicilnim stanovništvom u svakodnevnoj komunikaciji s mještanima koji prolaze kroz Muzej, suživotu s obiteljima nastanjenih u interpoliranim kućama, zaposlenicima lokalnih i regionalnih općinskim uprava, izrađivačima i ponuđačima suvenira iz Kumrovca i okolice. Za toplih mjeseci, mještani i sumještani posjetiteljima nude na prodaju svoje rukom oblikovane predmete poslagane na rustične štandove kod ulaza u muzejsku cjelinu replike tradicijskoga nakita, keramičkih i staklenih suvenira, domaće vino, medicu i gvir, te svježe ispečene kolače zagorske tradicijske kuhinje.⁶

Zaštićena nematerijalna kulturna baština

U dvije rekonstruirane prizemne brvnare muzeja, sredinom 80-ih godina prošloga stoljeća uređene su stalne muzejske ekspozicije, *Izrada pučkih svirala i drvenih dječjih igračaka* i *Licitari-medičarski i svjećarski obrt*. Već su u to vrijeme redovito organizirane demonstracije tradicijskih drvenih igračaka i ukrašavanja licitarskih srdaca u originalnim prostorima stalnih postava. Uvijek atraktivni šareni artefakti još uvijek privlače pozornost mlađeg uzrasta, tako da su svake sezone muzejske prezentacije i radionice popunjene narudžbama.

Upisom Umijeća izrade tradicijskih drvenih igračaka sjeverne Hrvatske i Umijeća izrade licitara sjeverne Hrvatske u Registar zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske te na

⁶ Mještani Kumrovca i okolice podliježu redovitim kontrolama Sanitarne inspekcije, a svoje proizvode izlažu na rustičnim štandovima izrađenima u tehničkoj radionici muzeja.

UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine svijeta, ove su tradicijske vještine dobile osobiti kulturološki značaj i trajnu zaštitu.⁷ Time su stvoreni preduvjeti za kontinuirani rad i održivi razvoj. Intenziviranje revitalizacije toga segmenta izvorne hrvatske rukotvorne tradicije, obilježene vjekovnom prisutnošću na sajmovima i proštenjima, vidljivo je u novije vrijeme pojavom istih na gradskim tržnicama, specijaliziranim dućanima, promotivnim i kulturno-turističkim manifestacijama.

Zaključak

Autentičnost je bila imperativna konstanta u zahtjevnom interdisciplinarnom projektu obnove, gdje se vodilo računa o zadovoljenju nekoliko relevantnih kriterija koji danas muzeju daju prepoznatljivost, originalnost i muzeološku vrijednost. Razrađeni model zaštite, očuvanja, prezentiranja, revitalizacije prirodne i kulturne baštine Kumrovca, sutlanskoga kraja i zagorske regije s prijelaza 19. u 20. stoljeće, zahtijevao je obnovu i revitalizaciju naslijeđene materijalne i nematerijalne baštine. Opsežan rad proteklih desetljeća evidentan je na nekoliko razina: zaštiti, čuvanju i njegovanju, prezentiranju i revitalizaciji prirodne i kulturne tradicije, očuvanju autohtonog pučkog graditeljskog naslijeđa, prezentacijama običaja obrta i kućnog ambijenta u permanentnim izložbama etnografske i povijesne interpretacije, revitalizaciji tradicijskih obrtničkih znanja i vještina, demonstracijama angažiranih majstora obrtnika in situ. Muzej je prepoznat kao dostojan promotor Krapinsko-zagorske regije i cijele Hrvatske, s očuvanim tradicijskim vrijednostima i kulturno-turističkom atraktivnosti.

Danas je Muzej izrastao u dobro posjećeno, u turističkim agencijama traženo odredište. Posjetiteljima nudi atraktivnost sačuvane autohtone materijalne i nematerijalne kulturne baštine, a otvaranjem povremenih izložbi u izložbeno-galerijskom prostoru, uz 25 permanentna postava, uvijek dobro posjećeni tradicionalnim događanjima i interaktivnim sadržajima, muzej promiče tradiciju i suvremenost, ruralnost i urbanost, seoski identitet i kulturno-turističku aktivnost.

⁷ Odbor za nematerijalnu kulturnu baštinu svijeta UNESCO-a na zasjedanju u Abu Nabiju, 2009. godine, uvrstio je Umijeće izrade tradicijskih drvenih igračaka na Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine svijeta, a 2010. godine na zasjedanju u Nairobiju i Umijeće izrade licitara sjeverne Hrvatske



Sl. 9. Obnovljena zadružna okućnica (Izvor: Fototeka MSS)

Bibliografija

- Demonja, D. i Ružić, P. (2010.), *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvom* (str. 201.-204.), Meridijani, Zagreb
- Freudenreich, A. (1962.), *Kuće sa širokim zabatnim zidovima u modernom graditeljstvu*, Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena, JAZU, knj. 40, Zagreb
- Freudenreich, A. (1972.), *Kako narod gradi: Građa za riječnik*, Zagreb
- Gačnik, A. (2008.), *Nasljedstvo tradicijskih obrta i vještina - izazov za budućnost i razvoj turizma i kulture*, U: Putovi readicijskih obrta i vještina uz Hrvatsko - Slovensku granicu, Ptuj, str. 9.-10.
- Grupa autora. (1982.), *Informacija o problemu uklapanja objekta 51/N u ambijent "Staro selo" Kumrovec*, Kumrovec
- Gušić, M. (1973.), *Program uređenja „Starog sela“ Kumrovec*, Etnološki zavod JAZU, Zagreb
- Krpan, M. (23.3.2011.), *Klanjec-grad višestoljetne povijesti i kulture*. <http://klanjec.hr/povijest>
- Premrl, T. (1974.), *Bogatstvo narodnog graditeljstva (in memoriam Aleksandru Freudenreichu)*. U: Kaj - časopis za kniževnost, umjetnost, kulturu, br. 2-3, Kajkavsko spravišće, Zagreb

Prostorni plan „Spomen park Kumrovec.“ (1976.), Zavod za urbanizam Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

Ramušćak, Lj. (1982.), *Ansambli ruralne arhitekture u Selnici*. U: Muzejski vjesnik sjeverozapadne Hrvatske, (str. 28.-31.), Društvo muzealaca sjeverozapadne Hrvatske, br. 5, Varaždin,

Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture NR Hrvatske. (1969.) Rješenje broj 02-76/76-69., Zagreb

Rihtman-Auguštin, D. (1984.), Zagreb, str. 10.-13.

Dunja Šarić, profesorica etnologije i magistrica znanosti. Magistrirala na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za etnologiju s temom rada „Nastambe individualnih bračnih zajednica u okviru obiteljske zadruge u Hrvata“. Zaposlena u Muzeju „Staro selo“ Kumrovec na poslovima i zadacima muzejske savjetnice, kao voditeljica zbirke materijalne i nematerijalne kulturne baštine i dokumentacije. Aktivno sudjeluje na kongresima, seminarima i okruglim stolovima. Uključena u stručna muzeološka i kulturno-turistička društva.